

Çankırı Yaran Ekibi ve Geleneksel Giyim Özellikleri

Melek TUFAN*, Filiz ERDEN, E.Elhan ÖZUS*****

*Selçuk Üniversitesi, Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu, Tekstil, Konya, 42000, **TURKEY**

** Selçuk Üniversitesi, Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu, Tekstil, Konya, 42000, **TURKEY**

***Selçuk Üniversitesi, Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu, Tekstil, Konya, 42000, **TURKEY**
mlktufan@gmail.com, ferden@selcuk.edu.tr, elhanak@hotmail.com

Özet

Osmanlı döneminden itibaren Türk örf, adet ve geleneklerinin İslam ahlak ve fazileti ile bütünleşmesinden meydana gelen, Ahilik temel prensipleri ile yönetilen, kaliteli üretim hilesiz satış felsefesinde dürüst esnaf yetiştiren, toplumun her kademesinde görev alan üstün karakterli insanların yetiştiği ilim ve irfan yuvası sevgi ve saygının en üst düzeyde yaşandığı, talim ve terbiye ocağı, Oğuzlardan günümüze kadar yaşatılan milli kültür mirasımız Yaran Ekibi' dir (Absaroğlu,2012:3).

Araştırmada Türk toplumunda geçmişten günümüze folklor geleneklerini ve geçmişin izlerini hala devam ettiren Yaran Ekibi ve geleneksel kıyafetleri incelenmiştir. Araştırmanın amacı; böyle güçlü yönleri bulunan bu eğitim ocağı üyelerinin yüzyıllardır değişmeden kullandıkları geleneksel giysilerden cepkin, göynek, vızka, peştamal ve poşu; malzeme, renk, kesim, dikim, süsleme tekniği açısından incelenerek var olan giysilerin korunması, kayıt altına alması ve sonraki nesillere aktarılmasını hedeflemiştir

Anahtar Kelimeler: Yaran, Ahilik, Geleneksel, Giyim,

Çankırı Yaran Group and Traditional Clothing Features

Abstract

Yaran Group is the one which is originated from the integration of Turkish customs, rituals and traditions with Islamic moral virtues; which is managed by the fundamentals of Ahi community; which grows through artisans in philosophy of innocence and quality production; which is an education and moral association where superior quality people raise who take part in any layer of society and where respect and love are lived in a top-end way; which is our cultural heritage from Oghuzs up to now (Absaroğlu,2012:3).

In this research, it is analysed that Yaran Group which still maintains its folk traditions and faces of history, and its traditional clothing. The purpose of this search is to keep existing clothes, to record them and hand them down to next generations by examining the traditional clothes cepkin, göynek, vızka, peştamal and poşu which are used for centuries by the members of this education association in terms of material, colour, cut, sewing and ornamentation.

Keywords: Yaran, Ahi, Community, Traditional, Clothing.

1.Giriş

Doğu Türkistan'dan Makedonya'ya kadar çeşitli Türk Topluluklarınca gerçekleştirilen, özellikle kış geceleri, haftanın belli günlerinde düzenli olarak sürdürülen, disiplinli ve kurallı toplantıları görmek mümkündür. Toy, Şölen gibi toplantılar, günümüzdeki geniş coğrafi alanı kapsayacak şekilde geçmişten günümüze taşınmış geleneklerdir. Bu taşınmış olan gelenek Türk Coğrafyasında barana, cümbüş, sıra gezmeleri, ferfene gibi adlarla var olan kültürel değerimizdir. Bu toplantılardan birisi olan, Çankırı Yaran Geleneği arkadaşlık, yardımlaşma, terbiye ve disiplin amaçlıdır.

Anadolu Ahilerinin piri Ahi Evran (Mahmut Nurettin-Nimetullah) Horasan'da doğmuştur. İlk ciddi teşkilatlanmayı Kayseri'de yapmıştır. Moğollar Kayseri'yi zapt edip büyük bir katliam gerçekleştirmişler, bunun üzerine Ahi Evran direniş hattını Kırşehir'e çekmiştir. 1262 yılında Kırşehir'de büyük bir Moğol istilası ve katliamı vuku bulur ve Ahi Evran burada şehit olur.

Bunun üzerine Ahi Evran şeyhleri Ankara ve Çankırı'ya çekilip dağılırlar. Moğol istilasının etkileri Çankırı'da fazla hissedilmediği için Ahilik çevresinde oluşan kültürel değerler Çankırı'mızda yâran meclislerinde yaşamaya, hayat bulmaya devam etmiştir.

Türklerin Çankırı ve civarının Alparslan'ın komutanlarından Emir KARATEKİN Beyin 1082 yılında fethedilmesinden bu güne kadar geçen süreçte bölge işgale uğramamış, etnik yapısının temelini oluşturan ağırlıklı Türk nüfusta hiçbir değişiklik olmamış, kökleri Orta Asya'ya uzanan bir takım adet ve aneleri yaşatmayı, gelecek kuşaklara bırakmayı başaramışlardır (<http://www.habitat.org.tr>).

Türk örf, adet ve geleneklerinin İslam ahlâk ve fazileti ile bütünleşmesinden meydana gelen, Ahilik temel prensipleri ile yönetilen, kaliteli üretim hilesiz satış felsefesinde dürüst esnaf yetiştiren, toplumun her kademesinde görev alan üstün karakterli insanların yetiştiği ilim ve irfan yuvası, her Çankırlı için yaşam biçimi, sevgi ve saygının doruk noktada yaşandığı otantik ve özel mekânlar da yaşanan, talim ve terbiye ocağı, Oğuzlardan günümüze kadar yaşatılan milli kültür mirasımızdır (Absarlıoğlu, 2012:3).

Çankırı Yaran Geleneği 'ne baktığımız zaman toplantının gerçekleştirildiği mekanlardaki geleneksel mimari ve mekan içi geleneksel tefrişatı, toplantılarda icra edilen geleneksel halk müziği, halk oyunları, seyirlik oyunlar, topluluk üyeleri arasındaki hiyerarşik yapının korunması, mahkeme bölümü vasıtasıyla iç denetim sağlanması, toplantı içerisindeki törensel kalıpların günümüzde de sürdürülmesi gibi yönleriyle, toplumsal yaşamı çepeçevre kuşatıp, geleneksel değerleri günden güne aşındırmakta olan popüler kültür araçlarına direnen bir yapıya sahip olan ve kendi mensuplarını bu şekilde kontrol etmiş başka bir teşkilat yoktur (Absarlıoğlu, 2012:18). Yöresel folklorun icra edildiği bu meclis ilk günkü haliyle devam ettirilmektedir.

Yâran bir gönül sarayıdır. Bu saraya girebilmek için dört kapıdan geçmek gerekir. AKIL, AHLAK, BİLİM VE ÇALIŞMAKTIR. Bu sözden de anlaşılacağı gibi yâranlar toplumumuzda farklı bir konumdadır. Seçilmiş insanlar topluluğu anlamındadır. Önder ve lider insanlar olarak bilinirler. Üstün karakterli, dürüst, güvenilir, sözü ve sohbeti dinlenir, mesleğinde çırak, kalfa veya ustalık mertebesinde inanç ve ahlaki değerlerine son derece bağlı insanlardan seçilirler. Yâranlık sadece belirli dönemler içerisinde ocak yakmalarla sınırlı değildir. Bu işin sadece görsel boyutudur. Asıl yâranlık bir ömür boyu sürer. İyi ve kötü

günde, hastalık ve sağlıkta, zenginlikte ve fakirlikte, düğünlerde ve cenazelerde hep birlikte hareket edebilen bütün duyguları samimiyetle paylaşabilen insanların yetişmesini sağlayan sosyal bir kurumdur (Absarlıgolu, 2012:5).

Yâran Meclisi çevresinde musikimiz, sazlı sözlü oyunlarımız (ata söz, bilmece, fıkra, mani, ağıt, şiir, tekerleme vb.) yemeklerimiz, örf ve adetlerimiz, giyim kuşamımız, mimari anlayışımız ve tarihimiz şekillenmişti (Üçok, 2002:48).“Kız anadan öğrenir sofru düzmeyi, oğlan babadan öğrenir sohbet etmeyi” ifadesi Çankırı’ımızda bir hayat ilkesi haline gelmiştir. Kökleri Oğuz Türklerinden gelmiş olması sebebiyle Dede Korkut’un izleri devam etmiştir. Yâran Meclisi eski Türklerde 24 Oğuz Boyu ’nu temsil edildiği sayıda bir başağa, bir küçük başağa, 22 yârandan müteşekkildir. Orta işlerine bakan ve yaranın hizmetini yerine getiren bir çavuş ve çalgıcılar bulunur.Çavuş yaran değildir ama bu mecliste yarıdan ayrı değerlendirilmez. Yâranın oturuş düzeni iki başağa arasında, usta yâranlar küçükbaş ağanın sağında oturanlar kalfa yâranlar büyük baş ağanın solunda oturanlar çırak yâranlardır. Şahan içi diye bilinen sazandelerin oturduğu yerde de bundan sonraki yâranlarda çırak olacak yamaklar otururlar. Akşam namazında sonra küçükbaş ağa’ningelmesiyle yâran ocağı açılır (<http://www.habitat.org.tr>).

Büyük baş ağa ahi baba vekilidir. Küçükbaş ağa esnaf kâhyası, yâran reisi yiğitbaşı, usta yâranlarda mütevellidir. Toplumun genel ahlak yapısına aykırı hareketlerin tümünün cezalandırıldığı bu meclislerde İslami ve genel ahlak kuralları ile ticaret ahlakına uyan toplumun her kademesinde görev alan saygın ve karakterli insan yetiştiren edep, ilim ve irfan okuludur. Toplumumuzda o kadar saygın bir konumu vardır ki bir zamanlar evlenecek delikanlılara yâran meclisine katılıp katılmadığı sorulmuş. Yâran meclislerinde katılmayanlara kız vermezlermiş.

Ocak yakmalar bittikten sonra bile yâranlar saygı ve edep gereği birbirine isimleri ile hitap edemezler. Yâran ağam veya Baş ağam diye hitap ederler. Birbirlerine küsmez veya incitmezler, alış verişlerinde daima önce yâranların iş yerlerini tercih eder. O ihtiyaçlarını orada bulmaz ise başka iş yerine giderler. Bu davranış toplumsal dayanışmanın gereği olarak öğretilmiştir yârana. Günlük hayatlarında da saygı kurallarına uymak zorundadırlar örneğin yâranlar, Baş ağaların bulunduğu, berber salonlarda veya kahvehane gibi mekânlarda ikram parası teklif edemezler. Şayet edecek olurlarsa bu hareket Baş ağalara karşı yapılmış hareketten sayılır. Baş ağalar mürüvveti gereği yâranın tıraş veya çay parasını öder buda onun için gururdur. Yâranlar günlük hayatlarında da piknik, Düğün, ölüm, gibi konularda da yine topluca hareket ederler ocaklarda almış oldukları terbiye kuralları ölünceye kadar geçerlidir (Absarlıgolu, 2012:5).

”HER KİŞİ YÂRAN OLAMAZ, ER KİŞİ YÂRAN OLUR.”

Çankırı yâran sohbetinin özel bir odası bulunur ve odaların planı tipik Çankırı mahalli ev mimarisi özelliğini taşımaktadır. Sohbet odasının tavanı işlemeli, şerbetlikleri sanat eseri olur. (<http://www.cankiriturizm.org>)

Sohbet odasının sağında bir basamakla çıkılan “şahnışin” yahut “şahinci” denilen ve üzerinde makatlar (sedir) bulunan özel bir yer vardır. Burada çalgıcılar oturur.Odanın sol yanı sedirle döşenmiştir. Üst tarafında ise çok sayıda lamba, süslü tabak ve saham gibi eşyaların konulmasına müsait özel bir yer bulunur.

Çankırılılar yaransohbet odalarının oldukça süslü ve sanatlı bir şekilde döşenmesine özel itina göstermektedirler. Sohbet odalarının zevkli ve sanatkârane inşası yanında buralarda yapılan sohbet alemler de tam bir zevk ve sanat şaheserleridir zaten(<http://www.cankiriturizm.org>).

Fotoğraf No1: Sohbet Odalarından Bir Resim



Eğer baş ağalardan herhangi biri yârandan birisinin selâmlığı varsa orası mekân (kulüp) ittihaz olunurdu. Gece gündüz orada toplanılırdı. Selamlıkları yoksa, ya medrese odalarından birisinin yahut bir kahvehane'nin bir odası yârana tahsis edilir, orada toplanılırdı. Çünkü hariçten kimse sık sık aralarına giremezdi (Üçok, 2002:118).

Sohbete katılanlar, sohbe gelirken yaranlara has elbiselerini giyerler. Yâranların misafirlerden ayırt edebilmeleri için hemen her dönemde tek tip kıyafet uygun görülmüş olup atarlarımız tarafından milli kıyafette diye bileceğimiz bir giyim tarzı seçilmiştir. Ayakta beyaz yün çorap pantolon yerine giyilen sim veya sırma işlemeli arka tarafı körüklü bir vızka, üzerine bele sarılan püskülleri bir taraftan sarkan uzun bir kuşak, bunların üzerine giyilen sim ve ya sırma işlemeli cepken başa giyilen fes boyuna veya fes üzerine bağlanan poşudan oluşmuştur. Her yer son derecede temiz olur. Ocağın gürül gürül yanar. Ocağın sağ ve sol taraflarına yere “sevai-kutnu” minderler konulur. Ve buralara büyük küçükbaş ağalar oturur. Sohbet odası, göze hitaben zengin ve çok çeşitli unsurları taşıyan sanat şaheseri durumundadır.

2. Araştırmanın Önemi ve Amacı

Türk tarihinde ve Türk kültür tarihinde çok önemli bir yere sahip olan geleneksel Türk kıyafetleri ayrı bir yere sahiptir. Fakat bu kültürler yörelere göre farklılık göstermektedir. Bu farklılıktan dolayı bütün yörelerin kendilerine has giyim, kuşam, örf ve adetleri bulunmaktadır.

Çankırı yöresi yaran ekibinin geleneksel giyim kuşamı bakımından çok zengin olmasına rağmen kullanılan giyim eşyaları yönünden çok az araştırma yapılmış ve yazılı kaynak oluşturulmamıştır. Bu doğrultuda Çankırı ilinde bulunan varlığını sürdüren Yaran ekibinin geçmişteki şekli ile koruduğu ve kullanmakta olduğu geleneksel giysilerini inceleyerek geleceğe aktarılması için, bilimsel yöntemlerle incelenmesine ve bu incelemeler sonucunda yazılı birer kaynak oluşturulması, bu değerleri gelecek kuşaklara aslına uygun aktarmak için bu araştırma önem taşımaktadır.

Önemi belirtilen araştırmanın amaçlarını sıralarsak;

- Bu kültür mirasına ait fotoğraflar ve bilgilerin tarihi belge niteliği taşıdığını göstermek,
- Çankırı yöresindeki eski yâran kıyafetlerini belgeleyerek gelecek nesillere aktarmak ve kaynak teşkil etmek,
- İncelenen kıyafetlerin model özellikleri, kullanılan malzeme, dikiş ve süsleme tekniklerini inceleyerek belgelemek,
- Konu ile ilgili yapılabilecek diğer araştırmalara kaynak olabilmek.

3. Araştırmanın Yöntemi ve Sınırlılığı

Araştırmada Çankırı Yâran Dernekleri araştırılarak bu araştırma kapsamında olması gerekenler belirtilmiştir. Literatür taraması (Konya Merkez Kütüphanesi, il yıllıkları, Çankırı Valiliği tarafından hazırlanan kitaplar) ile yapılan araştırmalarla; Çankırı'nın tarihsel, ekonomik ve idari gelişmişliği, Yâran ekibinin tanımı, tarihçesi, konumları ve çevresi ile olan ilişkileri, giyim tarzı ve bu giysilerin özellikleri araştırılmıştır.

Bu materyaller üzerinde;

- Elde edilen yöresel kumaş dokuları gidilerek incelenmiştir.
- Kıyafetlerin ön, arka beden ve detay fotoğrafları çekilmiştir.
- Kıyafetlerde kullanılan malzemelerin özellikleri ve dikiş teknikleri incelenmiştir.
- Kıyafetlerde kullanılan süsleme teknikleri ve malzemeleri kompozisyon yönüyle incelenmiştir.
- Her kıyafet için gözlem fişi ve kaynak kişi künyesi doldurulmuş ve katalog oluşturulmuştur.

Yaran derneği başkanı olan Ahmet ABSARLIOĞLU' ndan alınan 5 adet erkek giysisi ile sınırlıdır.

Yaran Kıyafeti;

1 adet iç gömlek (içlik), 1 adet cepkin (yelek), 1 adet vızka (erkek şalvarı), 1 adet peştamal, 1 adet poşu' dan oluşmaktadır.

4. Bulgular

Bu araştırmada ankırı y6resinin yaran ekibi tarafından kullanılan geleneksel erkek kıyafetlerine ulaşılarak yaran ekibinin kullandığı kıyafetler kumaş, s6sleme ve dikim 6zellikleri bakımından incelenmiş ve fotoğraflanmıştır.

Bu kıyafetleri inceleyecek olursak;

6ste giyilen g6mlek, cepkin (yelek)' dir. Alta giyilen vızka (erkek şalvar) ve tamamlayıcı olarak pestamal ve poşu'dur.

4.1. G6mlek

İ fanila ya da eskiden adına k6yneken denilen 6zeri simli ipekli kumaştan yapılmış ten giysisi 6zerine giyilen g6mlektir. Mintan olarakta adlandırılan bu g6mlekler yakalı veya dik yakalı olup d6ęmeleri siyah ve beyaz olabilmektedir (Atılcan, 1991:85-86).

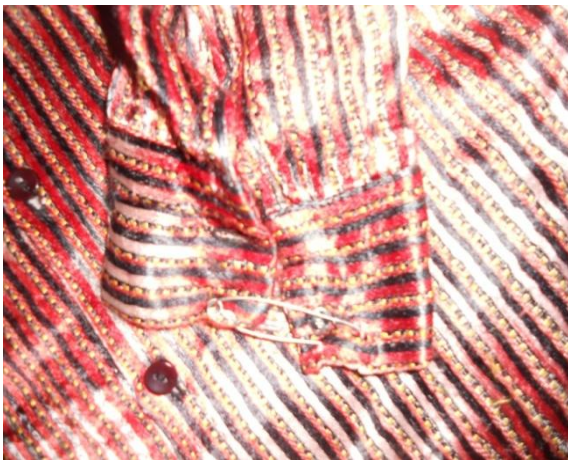
T6rk tarihine de g6mleğin giyildiğine dair ilk 6rnekler Hun'lar dağ6r6lm6řt6r. Uzun kollu ilerine renkli kumaşlardan yapılan g6mlek ve entari giydikleri Pazarık Kurganlarından çıkan buluntulardan 6ęrenilmektedir (6nge, 1991:21).

6rnek No: 1



Fotoğraf No2A: G6mleğin 6nden G6r6n6m6

Fotoğraf No 2B: G6mleğin Arkadan G6r6n6m6



Fotoğraf No2C: G6mleğin Manşet G6r6n6m6



Fotoğraf No 2D: G6mleğin Yaka G6r6n6m6

Örnek No: 1**Fotoğraf No:** 2-A, 2-B, 2-C, 2-D**İlgili Koleksiyon:** Ahmet Absarlıoğlulukoleksiyonuna aittir.**İnceleme Tarihi:** 28.12.2012**Tarihlendirme:** 20.yy' da kullanılmıştır.**Koleksiyona Geliş Biçimi :** Yâran Derneklerinde hâlâ günümüz yâran adetlerini devam ettiren kullanılmaktadır.**Koleksiyondaki Yeri:** Çankırı Yâran derneğinde muhafaza edilmektedir.**Onarım Görüp Görmediği:** Onarım görmemiştir.**Bugünkü Durumu:** Sağlamdır fakat bazı yerlerinde dikişlerde atma görülmüştür.**Cinsi:** Gömlek**Giyside Kullanılan Malzemeler ve Renkleri:** Giysi de kırmızı, sarı, krem rengi ve siyah renklerinden oluşan renkli dokuma ipek kumaş kullanılmıştır. Gömleğin dikişinde yardımcı malzeme olarak kumaşın rengine uygun siyah renkli pamuklu ip ve koyu borda düğmeler kullanılmıştır.**Giysinin Modeli Kesimi İle İlgili Teknik Bilgiler:** Gömlek bol ve düz kesimlidir. Ön ortası basit kapamalıdır. Arka ortası da dikişlidir. Beden boyu yakadan aşağıya 70 cm'dir. Yaka bedene takılan dik hakim yaka çalışılmıştır. Yakanın yüksekliği 3 cm'dir. Gömleğin kolları düz ve uzundur. Kol evi oldukça geniştir. Kol uçlarında köşeli manşet çalışılmıştır. Manşet yüksekliği 6'cm'dir.**Giysinin Dikiş Tekniği İle İlgili Bilgiler:** Gömleği oluşturan parçaların birleştirilmesinde makine dikiş tekniği kullanılmıştır.**Giysinin Süsleme Özelliği:** Kumaş da kullanılan doku da süsleme olarak da ele alınmaktadır ve geometrik desen kullanılmıştır. Kumaşın deseni boyuna çizgilerden oluşmaktadır. Bu da süsleme detayı olarak kullanılmıştır. Gömlekte herhangi bir desen yoktur, fakat ipek kumaş olduğu için çok parlamaktadır bu nedenle desen görüntüsü vermiştir. Kumaş boyuna çizgilerden oluşmaktadır. Bu da gömleğe ayrı bir model varmış havası katmıştır. Krem rengi ve kullanılan yavruağzı renginin tonlarından oluşmaktadır.**4 .2. Cepkin (Yelek)**

Kolsuz yaka kısmı açık ve bele kadar olan üst giyeceğidir(Koçu, 1967:242). Lacivert veya koyu renkli sırma veya sim işlemelidir. Kol kısmı omuzdan bileklere kadar uzanır. Avcı yeleş biçiminde sırta giyilir. Kolları bedene omuz kısmından tutturulmuş altı açıkta bırakılmıştır.

Örnek No: 2**Fotoğraf No 3A:** Yeleğin Önden Görünümü**Fotoğraf No 3B:** Yeleğin Arkadan Görünümü**Fotoğraf No 3C:** Yeleğin Kol Görünümü**Fotoğraf No 3D:** Yeleğin Kol Süsleme Detayı**Örnek No: 2****Fotoğraf No:** 3-A, 3-B, 3-C, 3-D**İlgili Koleksiyon:** Ahmet Absarlıoğlukoleksiyonuna aittir.**İnceleme Tarihi:** 28.12.2012**Tarihlendirme:** 20.yy' da kullanılmıştır.**Koleksiyona Geliş Biçimi :** Yâran Derneklerinde hâlâ günümüz yâran adetlerini devam ettirirken kullanılmaktadır.**Koleksiyondaki Yeri:** Çankırı Yâran derneğinde muhafaza edilmektedir.**Onarım Görüp Görmediği:** Onarım görmemiştir.**Bugünkü Durumu:** Yıpranmıştır.**Cinsi:** Cepkin (Yelek)

Giyside Kullanılan Malzemeler ve Renkleri: Yelekte kırmızı renkte çuha kumaşı, astarlanmasında siyah renkte pamuklu patiska kullanılmıştır. Yelek dikişinde yelek kumaşı renginde pamuklu dikiş ipi kullanılmıştır.

Giysinin Modeli Kesimi İle İlgili Teknik Bilgiler: Yelekte herhangi bir yaka çalışılmamıştır. Beden kalıbı üç parçadan oluşmaktadır. Ön iki parça arka kumaş katı olarak kesilmiştir. Arka beden normal yelek kalıbı şeklinde kesilmiştir. Ön bedende ön ortasında omuz hattından kavisle etek ucuna birleştirilmiştir. Ön ve arka beden omuzdan 49.5 cm boyundadır. Kol kalıpları 22 cm eninde 62 cm boyunda kol ucu üçgen şekilde kesilmiştir. Kol yerleştirmede kol ön bedene 8 cm arka beden 12 cm gelecek şekilde yerleştirilmiştir. Kolun geri kalan alt kısmı boş bırakılmıştır. Ve herhangi bir kol çalışılmamıştır. Sadece uzun dikdörtgen kol ucu üçgen parçadan oluşmaktadır.

Giysinin Dikiş Tekniği İle İlgili Bilgiler: Yeleği oluşturan parçaların birleştirilmesinde makine dikiş tekniği kullanılmıştır.

Giysinin Süsleme Özelliği: Yelekte altın sarısı sutaşlarından motifler yapılmıştır. Kenar kısımları çerçeve şeklinde iç içe geçmiş sarmal şekildedir. İç kısımda ise Osmanlı dönemlerine ait motifler bulunmaktadır. Bu motifte vazodan çıkan çiçek desenleri verilmeye çalışılmış o günün adeti verilmeye çalışılmıştır sırt kısmında ise yine vazodan çıkan çiçekler sterilize edilmeye çalışılmıştır. Teknik olarak o iç içe geçirerek şekil oluşturma kullanılmıştır. Süslemede yeleğin ön kısmında altın sarısı sutaşları ile çiçek desenleri yapılmıştır ve düz makine dikişi ile sutaşlarının ortasından gidilerek tutturulmaya çalışılmıştır. Yeleğin kol kısımlarında yine çiçek desenleri ve vazodan çıkan çiçek deseni verilmiştir, yeleğin arka kısmında ise büyük bir şekilde tek başına altın sarısı sutaşları ile yine vazodan çıkan çiçek vazodan çıkan sutaşları yapılmıştır.

4.3. Vızka, Zıvka (Erkek Şalvarı)

Dar, büzgülü, uzun bilekten bağlı, düz verev kesimli şalvarlar en çok giyilenleridir (Özel, 1992:16). Uçkurlu, beli bol lacivertkumaştan yapılan arkası torba şeklinde pileligiysidir. Erkek şalvarlarında en çok kullanılan ağı yukarıda paçası ayak bileği hizasında olanlardır. Günlük yaşamda çokça tercih edilirler.

Vızka şalvarlar genelde koyunyününden dokunmuşkumaştan yapılıdır. İç kısmı pamuklu kumaşla astarlanarak kullanılır. Zıgvanın paçaları dar olup, giyen kişinin kolay hareket etmesine imkân verir.

Örnek No: 3



Fotoğraf No 4A: Vızka (Erkek Şalvarının) Önden Görünümü



Fotoğraf No 4 B: Vızka (Erkek Şalvarının) Arkadan Görünümü



Fotoğraf No 4 C: Vızka (Erkek Şalvarının) Yandan Görünümü

Örnek No: 3

Fotoğraf No: 4-A, 4-B, 4-C,

İlgili Koleksiyon Ahmet Absarlıoğlukoleksiyonuna aittir.

İnceleme Tarihi: 28.12.2012

Tarihlendirme: 20.yy' da kullanılmıştır.

Koleksiyona Geliş Biçimi: Yâran Derneklerinde hâlâ günümüz yâran adetlerini devam ettirirken kullanılmaktadır.

Koleksiyondaki Yeri : Çankırı Yâran derneğinde muhafaza edilmektedir.

Onarım Görüp Görmediği: Onarım görmemiştir.

Bugünkü Durumu: Sağlamdır.

Cinsi: Vızka (Erkek Şalvarı)

Giyside Kullanılan Malzemeler ve Renkleri: Vızkada kırmızı renkte pamuklu kumaş, kullanılmıştır. Vızka dikişinde kumaş renginde pamuklu dikiş ipi kullanılmıştır.

Giysinin Modeli Kesimi İle İlgili Teknik Bilgiler: Vızka (Erkek şalvarı) 3 parçadan oluşmaktadır. Yan aradaki parçalar 2 parça kesilmiştir. Ayrı olarak ön ve arka kalça parçaları bulunmaktadır. Arka kısımdaki parçada 15 adet pili bulunmaktadır. Şalvar boyu yan parçadan itibaren 101'cmdir.bel genişliği ise toplam olarak 119'cmdir.

Giysinin Dikiş Tekniği İle İlgili Bilgiler: Vızka' yı oluşturan parçaların birleştirilmesinde makine dikiş tekniği kullanılmıştır.

Giysinin Süsleme Özelliği: Vızkanın üstünde eski Osmanlı döneminde kullanılan motifler yer almaktadır. Vızkanın bilek tarafında başlayıp diz kısmına uzanan iç içe geçmiş sarmal modeller bulunmaktadır. Bunlar vazodan çıkan çiçek motifleridir. Paça uçları sarmal olarak altın sarısı sutaşlarıyla süslenmiştir. Ve diz kısmına doğru Osmanlının eski dönemlerine ait motifler vardır. Genel olarak yine yelekteki motifler burada kullanılmıştır. Burada da yine vazodan çıkan çiçek motifleri görülmektedir. Fakat yelekten farklı olarak sadece paça uçlarına yapılmış ve sarmal olarak dize kadar altın sarısı sutaşları oluşturmaktadır. Diz kısmında tekrar vazodan çıkan çiçek deseni verilmiştir.

4.4. Peştamal

Tiftik keçisi, Keşmir keçisi denilen cins keçilerin yünü ile bazende aralarına pamuklu iplikte karıştırılarak dokunulan parçadır. Yaran kıyafetlerinde vızka ile yeleşin birleştiği uçkurun güzel görünmesi ve kıyafetin ahenkleşmesi için bele kuşak bağlanırBele vızkanın üzerine göbek altına dolanarak sarılır. Dolanan ucu alttan alınarak yukarı çekilir. Saçakları dışta kalır.

Örnek: 4



Fotoğraf No 5 A: Peştamal Görüntüsü

Örnek No: 4

Fotoğraf No: 5-A

İlgili Koleksiyon Ahmet Absarlıoğlukoleksiyonuna aittir.

İnceleme Tarihi: 28.12.2012

Tarihlendirme: 20.yy' da kullanılmıştır.

Koleksiyona Geliş Biçimi: Yâran Derneklerinde hâlâ günümüz yâran adetlerini devam ettirirken kullanılmaktadır.

Koleksiyondaki Yeri: Çankırı Yâran derneğinde muhafaza edilmektedir.

Onarım Görüp Görmediği: Onarım görmemiştir.

Bugünkü Durumu: Sağlamdır.

Cinsi: Peştamal

Giyside Kullanılan Malzemeler ve Renkleri: Peştamalda dokuma kumaş kullanılmıştır..

Giysinin Modeli Kesimi İle İlgili Teknik Bilgiler: : Peştamal eni 89'cm genişliğinde boyu 22cm yüksekliğinde bir dikdörtgen elde edilerek yapılmıştır. Tek parçadan oluşmak oluşmaktadır.

Giysinin Dikiş Tekniği İle İlgili Bilgiler: Peştamal de herhangi bir makine dikişi bulunmamaktadır.

Giysinin Süsleme Özelliği: Kumaş da kullanılan doku da süsleme olarak da ele alınmaktadır Dokumada birbirini takip eden sütun şeklinde motiflerden oluşmaktadır. Teknik olarak dokuma vardır. Peştamalda dokuma kumaş olduğu için genel olarak desen dokunarak verilmiştir. İç içe geçmiş farklı renklerden baklava dilimleri oluşturulmuştur. Ve yan yana dokunarak bir bütünlük sağlanmıştır.

4.5. Poşu

Her iki ucu sarkacak şekilde başa sarılır. Çizgili renkli ve ipekli ya da saten kumaştan oluşmuştur.

Örnek No:5**Fotoğraf No 6 A:** Poşu Görünümü**Fotoğraf No 6B:** Poşunun Yakından Görünümü**Örnek No: 5****Fotoğraf No:** 6-A, 6-B**İlgili Koleksiyon** Ahmet Absarlıoğlukoleksiyonuna aittir.**İnceleme Tarihi:** 28.12.2012**Tarihlendirme:** 20.yy' da kullanılmıştır.**Koleksiyona Geliş Biçimi :** Yâran Derneklerinde hâla günümüz yâran adetlerini devam ettirirken kullanılmaktadır.**Koleksiyondaki Yeri :** Çankırı Yâran derneğinde muhafaza edilmektedir.**Onarım Görüp Görmediği:** Onarım görmemiştir.**Bugünkü Durumu:** Sağlamdır.**Cinsi:** Poşu**Giyside Kullanılan Malzemeler ve Renkleri:** Poşu kırmızı, beyaz, yeşil, sarı, mavi, mor renklerinden çizgili olarak dokunmuş ince saten kumaştır.**Giysinin Modeli Kesimi İle İlgili Teknik Bilgiler:** : Poşu 85 cm eninde 85 cm boyunda kare parça şeklinde kesilmiştir.**Giysinin Dikiş Tekniği İle İlgili Bilgiler:** Poşunun etrafını temizlemek amacıyla yarım cm'den makine dikişi çekilmiştir.**Giysinin Süsleme Özelliği:** Kumaş da kullanılan çizgiler süsleme olarak da ele alınmaktadır



Fotoğraf No 7 A-B: Giyilmiş Yâran kıyafeti Görünümü

Fotoğraf No 8 A-B : Poşu Bağlama Şekillerinin Görünüm

5. Sonuç ve Öneriler

Giysilerin cinslerine göre incelendiğinde kullanılan kumaşların, renklerin, süsleme malzemelerin, konuların, süsleme kompozisyonlarının farklılıklar gösterdiği saptanmıştır. Her giysinin kendine ait bir adı, cinsi ve özelliği bulunmaktadır. Dikiş teknikleri hemen hemen aynı kullanılmış genel olarak düz makine dikişi ve kıvrıma ayağı kullanılmıştır. Süsleme malzeme özelliğine göre genel olarak vazodan çıkan çiçek, iç içe geçen sarmal bağlar ya da tablo şeklinde şekiller oluşturulmaya çalışılmıştır. Ve malzemenin cinsine göre süsleme teknikleri kullanılmıştır. Model ve kesimde çok az farklılıklar vardır. Çoğunluk olarak bol kesim uygulanmıştır. Bol gömlek kesimi ve bol vızka kesimleri vardır. Daha çok rahatlık ön planda tutulmuştur.

Çankırı yöresinin giyim özellikleri belgelenmek, kültürü yaşatmak ve gelecek nesillere aktarmak amaçlanmıştır. Yöresel kıyafetleri korumak ve yaşatmak için yapılması gerekenler;

Yâran kıyafetleri örnekleri, daha çok yâran gecesi düzenlenerek hatırlatılmalıdır. Turizm açısından önemini artırarak farklı kültürlere ve insanlara tanıtmak amacıyla sergiler düzenlenmelidir. Ya da yazılı kaynaklar olarak çoğaltılmalıdır.

Osmanlı tarihinden günümüze kadar saklanmış ve hala o günleri hatırlatan müzeler gibi, yöresel özellikleri yansıtan kıyafet müzeleri açılmalı ve sergilenmelidir. Şuan bile günümüzde hala değerini kaybetmemiş olan sandıkta muhafaza edilen özel giysiler tespit edilerek belgelenmektedir. Ve gün ışığına çıkarılmalıdır. Yâran kültürümüzün kaybolmaması için yöresel tanıtımlar içeren televizyon programları ve belgeseller düzenlenmelidir. Ve yâran kıyafetleri ücretsiz olarak kendi yöresi içinde düzenli olarak tanıtılmalı ve gelecek nesillere örnek olarak gösterilmeli ve o günler unutulmamalıdır, gizle kalan özellikler gün ışığına çıkarılmalıdır.

KAYNAKLAR

- Absaroğlu A (2012). Dünya Kültür Mirasımız Yaran: 3, Çankırı
- Anonim (1967). İl Yıllığı: (5-33), Çankırı
- Atılcanı.C(1991). Erzurum Barları ve Yöresel Giysileri: (85-86), İstanbul
- Çankırı Belediyesi (2012). “Yaran Kültürü”, www.bel.tr/sayfa-13/kultur.php
- Çankırı Turizm (2012). “Yaran”, www.cankiritrizm.org/yaran.html
- <http://www.habitat.org.tr>
- Koçu R.E (1967). Türk Giyim Kuşam Süsleme Sözlüğü: 242, Ankara
- Önge E (1991). Türk Giyim Tarihi Ders Notları, Konya
- Özel M, Tan N (1992). Folklorik Türk Kıyafetleri: 16, Ankara
- Tufan M, Karababaoğlu K R (2012). “Çankırı Yaran Ekibi Tanımı ve Giyim Özellikleri”, S.Ü. M.E.F. Yayınlanmamış Lisans Tezi,Konya
- Üçok H (2002). Çankırı Tarih ve Halkiyatı: (48-118), Ankara